

Sexual Harassment: University Students' Perceptions and Reactions

Emine DURMUŞ

Inonu University, Faculty of Education

Abstract

This study investigates sexual harassment. In the first section of the study, it is aimed to determine what kind of sexual harassment they face, in which contexts they face this harassment, and the feelings and the reactions they reveal when they face sexual harassment. The second section tries to find out why some people do not show any reactions when they face sexual harassment and investigate these people" reasons why they do so. The findings indicate that the majority of the university students face sexual harassment through being gazed (60.69%) and being touched (45.48%) without their consent. It is seen that sexual harassment mostly occurs in unknown contexts (49.12%) and social contexts with friends (39.14%). When an individual face sexual harassment, of the feelings, the most intensive ones are determined to be anger (57.36%), sorrow (42.94%) and embarrassment (40.25). When the reactions to the sexual harassment are considered, it is found out that 69.59% of the university students did not anything. The qualitative findings on why they did not do anything regarding sexual harassment they faced indicate that they did not do anything due to several reasons: being misunderstood by others (96.56%), worrying about being blamed (92.04%), self-blame (51.13) and being disgraced/falling into disrepute (35.22). The results reveal that both men and women face sexual harassment, that it is also commonplace among the university students, and that the victims do not show any reactions though they have feelings such as anger, sorrow, and embarrassment. Among the most commonly stated reasons why any reaction does not occur are the perceptions and social pressure towards social and sexual roles, the way people are raised and the feeling that they have deserved it.

Keywords: Sexual harassment, university students, reactions

SUMMARY

In recent years, sexual harassment, as in other countries, is often on the agenda and considered a widespread and serious ethical problem in Turkey. Although the victims are generally thought to be women and children, it is known that men also suffer from sexual harassment (Karayel, 2006). Sexual harassment is, in fact, a social problem even though it seems that only the victim is the one that suffers. Sexual harassment can take various forms and vary from verbal harassment, a simple touch seen as "innocent" or caress to forcing someone to have sexual intercourse without his/her consent (İlkkaracan, Gülçür, Arın, 1996).

A series of undesirable sexual activity accompany sexual harassment. These are unnecessary physical contact, touch or handling, suggestive utterances about appearance and unpleasant words, jokes and comments, indecent assault and demand for sexual intercourse (Hattatoğlu, 1995). Being exposed to such a behavior without granting consent can be viewed as a distinctive characteristic of sexual harassment (Düzkan, 1997).

There are various different views and hypotheses regarding the reasons why sexual harassment occurs. These are the biological model, the socio-cultural model and the psychopathology model (Berkem, 1993). Sexual harassment can occur at any place, on the streets, at work, while shopping, on the bus, in brief, everywhere.

Purpose

This study aims to investigate sexual harassment that university students face, the feelings and the reactions they reveal. With this aim in mind, the following research questions are investigated.

1. What kind of sexual harassment are university students exposed to?
2. In which contexts does sexual harassment often occur?
3. What kind of feelings do university students have when they are exposed to sexual harassment?
4. What kind of reactions do university students show?
5. What are the reasons why they do not react when they are exposed to sexual harassment?

METHOD

In the first section of the study, a descriptive qualitative screening model was applied to determine what kind of sexual harassment occurs. In the second section, the reasons why university students did not react when they were exposed to sexual harassment were qualitatively investigated and evaluated. The participants of the study are 631 senior students of the faculty of education and the faculty of arts and sciences at İnönü University. Of the participants, 368 are females (58.32%) and 263 are males (41.67%). The participants' ages vary from 21 to 34. The data gathered during the first part of the study were analyzed quantitatively, while the data in the second part were subject to qualitative analysis.

FINDINGS

The sexual harassment faced by the students and the frequency have been provided in Table 1 on frequency and percentage bases.

Table 1.
The distribution of the events of sexual harassment faced by the university students

Forms of Sexual Harassment	Frequency	Percentage
Being disturbed through gazing	383	60.69
Physical touch without consent	287	45.48
Being pressed deliberately on the public transportation vehicles	193	30.58
Sexual jokes in conversations	165	26.19
Being touched and disturbed during childhood	142	22.50
Sexual intercourse offer without consent	93	14.73
Being hurt and used in terms of sexual intercourse	91	14.42
Pictures of sexual content kept within sight	55	8.71
Being disturbed during personal care and medical diagnose	44	6.97
Faculty members' approaching students for sexual intercourse	25	3.96
Total	1478	

As indicated in Table 1, the most frequently faced form of sexual harassment faced by university students is the item that shows sexual harassment in the form of being gazed (60.69%, $f=383$). Following this come being touched without consent (45.48%, $f=287$), being pressed on the public transportation vehicles (30.58%, $f=193$) which are stated as the common forms of sexual harassment. When the contexts where sexual harassment frequently occurs are considered, it is seen that almost half of the forms of sexual harassment occur in unknown contexts (45.85%, $f=310$) and social contexts with friends (36.53%, $f=247$). The responses provided by the university students regarding their feeling when they were exposed to sexual harassment are distributed as follows: anger ($f=362$), sorrow ($f=271$), embarrassment ($f=254$), confusing ($f=219$), fear ($f=201$), desperation ($f=165$), loose feelings ($f=159$) and humiliation ($f=139$).

The reactions when the participants faced sexual harassment revealed that the majority of the university students did not do anything (70.10%), that 13.53% argued and 7.09% cried. The responses provided to the question why university students did not do anything about sexual harassment are summarized as follows.

Table 2.
The reasons for not reacting against sexual harassment

The reasons for not reacting	Frequency	Percentage
I am afraid of being misunderstood by people.	85	96.59
I believe that I will be blamed though I am the victim.	81	92.04
I blame myself as I think I have deserved it.	45	51.13
I am afraid of the molester.	33	37.50
I will be disgraced/labeled/disrepute.	31	35.22
These events are viewed as women's virtue	29	32.95
I do not know what to do and to whom to refer.	26	29.54
I will suffer more when I react.	25	28.40
I know that I will get nothing when I react.	25	28.40
My parents will not understand me.	24	27.27
My parents have taught me not to react.	24	27.27
It is difficult to prove sexual harassment.	15	17.05
I am very embarrassed.	10	11.36
It is a one-time event, not to be repeated again.	8	9.09
Nobody can help me.	5	5.68
I cannot predict what the molester will do.	4	4.54
Total	470	

As seen in Table 2, the majority of the participants stated that they did not react against sexual harassment due to several reasons such as being misunderstood by others (96.5%) and being blamed (92.04).

DISCUSSIONS & CONCLUSIONS

The study revealed that the participants suffered from sexual harassment in various forms such as being gazed, being touched without their consent, and conversations on sex, being pressed on the public transportation vehicles, and being offered to have sexual intercourse although they were not willing to. The findings also supports the fact that sexual harassment is conducted mostly by the people whom the participants are not acquainted with, and it is followed by the friends, family members and the people close to them, which is in alignment with the findings of another study (Karayel, 2006). When the university students are exposed to sexual harassment, they have feelings such as sorrow, lack of confidence, desperation, and loneliness, which are geared towards them. In the same way, the victims have feelings geared towards others such as anger, confusion, fear, and humiliation. Among the feelings that lead to victims' blaming themselves are self-blame, embarrassment, dishonored and anger towards themselves.

It is also seen that although the victims reveal intensive feelings, they fail to react against the sexual harassment. The main reason why they fail to react is found out to be the social environment and the social values shared. The victims do not react since they believe that they will be misunderstood, be blamed by their social environment and be disgraced. That parents do not understand their children, even do not support them against sexual harassment and teach them not to react against it appears as one of the main reasons why the victims do not react when they are exposed to sexual harassment.

Cinsel Taciz: Üniversite Öğrencilerinin Algı ve Tepkileri

Emine DURMUŞ

Inonu University, Faculty of Education

Özet

Bu çalışmada cinsel taciz konusu ele alınmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde amaç, üniversite öğrencilerinin ne tür cinsel taciz olaylarına maruz kaldıklarını, bu olayları daha çok hangi ortamlarda yaşadıklarını, taciz olayları sırasında yaşadıkları duygular ve tepkilerinin neler olduklarını belirlemektir. İkinci bölümde ise, cinsel taciz karşısında tepki göstermeyenlerin neden tepkisiz, sessiz kaldıklarına dair görüşlerinin nitel olarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma bulguları, üniversite öğrencilerinin çoğunlukla bakışlarla (%60.69) ve rızaları dışında dokunularak (%45.48) taciz edildiklerini ortaya koymuştur. Taciz olaylarının çoğunlukla yabancı ortamlarda (%49.12) ve arkadaş ortamlarında (%39.14) yaşandığı görülmektedir. Cinsel taciz sonrası yaşanan duygulardan en yoğun olanların öfke (% 57.36), üzüntü (% 42.94) ve utanma (% 40.25) olduğu ortaya çıkmıştır. Tacize gösterilen tepkilere bakıldığında üniversite öğrencilerinin %69.59'nun hiç bir şey yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Neden tepki göstermedikleri yönündeki nitel bulgulara bakıldığında ise; çevre tarafından anlaşılma korkusu (%96.56), suçlanacağı endişesi (% 92.04), kendini suçlamaları (%51.13) ve rezil olacakları/adlarının çıkacağı endişesi ile (%35.22) tepki göstermedikleri ortaya çıkmıştır. Sonuçlar taciz olaylarının hem kadın hem de erkekler arasında yaşandığını, yüksek öğrenim gören gençler arasında da yaygın olduğu ve mağdurların öfke, üzülmeye, utanma gibi duygular yaşamalarına rağmen tepki göstermediklerini göstermektedir. Tepki göstermeme nedeni olarak toplumsal ve cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve baskılar, ailelerin yetiştirilme biçimi ve bunu hak ettiklerini düşünme, yoğunlukta ifade edilen nedenler arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel taciz, üniversite öğrencileri, tepkiler.

Cinsel taciz, dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de son yıllarda daha sık gündeme gelen yaygın ve ciddi bir ahlaki sorun olarak değerlendirilmektedir. Mağdurları genellikle kadınlar ve çocuklar olarak düşünülse de, erkeklerin de mağdur olduğu (Karayel, 2006), erkeklerin de kadınlar veya kendisinden büyük kişiler tarafından taciz edildikleri bilinmektedir. Cinsel taciz yalnızca taciz edileni, ilgilendiren bir durum gibi görünse de aslında toplumsal bir olaydır. Çünkü cinsel taciz olgularında bireylerin, cinsiyetler arasında eşitlikten uzak karmaşık bir durumun hakim olduğunu göstermektedir.

Batının tartışma gündemine 1970'li yıllardan sonra, daha yoğun olarak giren cinsel taciz, sosyal etkileşimde bulunan taraflardan birinin istemediği cinsel yaklaşımı ve cinselliğe ilişkin sözel veya fiziksel baskılarını ifade etmektedir (Livingstone, 1982). Yaygın olarak cinsel taciz deyimi, sözel tacizden, "zararsız" olarak görülen ve adlandırılan basit bir dokunma ya da okşama ve kişiyi isteği dışında cinsel ilişkiye

zorlamaya kadar varan, değişik biçimlerdeki cinsel şiddet biçimlerinin tümünü kapsamaktadır (İlkkaracan, Gülçür ve Arın, 1996).

Cinsel taciz olarak kabul edilen davranışlar konusunda bütüncül bir tanım üzerinde bir anlaşmaya varmak zordur (Baypınar 2003). Kadını (kişiyi) utandıracak, küçük düşürecek her türlü söz, davranış, cinsel içerikli talep, dokunma, bunların hepsi cinsel taciz olabilir. Cinsel tacize geniş bir dizi istenmeyen cinsel hareket eşlik eder. Bunlar; gereksiz fiziksel temas, dokunma veya elleme; dış görünüş hakkında imalı ve hoş olmayan sözler, şakalar ve yorumlar, açık olarak yapılan sözlü sarkıntılık, cinsel yaklaşım talepleri olabilir (Hattatoğlu, 1995). Yine, işyerinde içinde uygunsuz fotoğrafların bulunduğu yayınların birilerinin göreceği yerde bulundurulması, kadının dekoltesi ile ilgili imalarda bulunmak, bedenine kadının isteği dışında dokunmak, kadın cinselliğini ön plana çıkaran, aşağılayan açık saçık fıkralar anlatmak, cinsel içerikli konuşmalar yapmak da cinsel taciz davranışları olarak değerlendirilir. Bilişim teknolojileri cep telefonu veya internet yoluyla cinsel içerikli elektronik postalarla rahatsız edilmek de bu listeye eklenebilir. Bununla birlikte cinsel tacizin sınırlarını ve kapsamını tam olarak belirlemek zordur. Bu açıklamalardan yola çıkarak cinsel tacizde ortaya çıkan ayırt edici özellik olarak iki madde sayılabilir (Baypınar, 2003):

1. Cinsel nitelikteki davranışların bazıları niteliği gereği taciz oluşturmakla beraber, bazıları maruz kalan kişiye bağlı olarak farklı nitelendirilebilir. Bu nedenle istenmeyen davranışlar cinsel taciz oluşturur.
2. Cinsel taciz oluşturan davranışın mutlaka cinsel nitelikli olması şart değildir. Cinsel nitelikli olmasa da kadına ve erkeğe cinsiyetinden ötürü yöneltilen istenmeyen davranışlar da cinsel taciz oluşturur.

Yani taciz, kişinin özgür iradesiyle böyle bir davranışa rıza göstermemesine karşın, cinsel bir davranışa maruz kalması (Düzkan, 1997) ayırt edici özellik olarak değerlendirilebilir.

Cinsel tacizin ortaya çıkma nedenlerine ilişkin farklı görüş ve hipotezler vardır (Gutek ve Morasch, 1982; İçli, Ögün ve Özcan, 1995; Livingstone, 1982; Tangri ve Burt, 1982). Biyolojik model cinsel taciz sorununu reddetmekle birlikte, bu davranışların bir yere kadar insanlar arasındaki doğal cinsel güdülerin ve çekimin bir sonucu olarak ele almaktadır. Buna göre cinsel taciz, olumsuz bir niyetten çok, erkeklerin kadınlardan daha güçlü olan cinsel gereksinimlerinden kaynaklanmakta ya da olumsuz bir amaç güdülmeden cinsel ilgiyi ifade etmektedir. Sosyokültürel modele göre ise taciz, cinsiyetler arasındaki ataeril ideolojiden kaynaklanan bir eşitsizliğin sonucudur. Bu bağlamda taciz, kadın erkek etkileşimi çerçevesinde, erkeklerin ekonomik ve politik egemenliğini, kadınları sindirerek sürdürmelerinde rol oynamaktadır (Berkem,1993). Psikopatolojik yaklaşım ise, cinsel tacizde bulunan saldırganın duygusal ve zihinsel olarak sağlıklı olduğunu savunur. Bu yaklaşım, taciz ve tecavüzde bulunan kişiyi “hasta” olarak tanımlar ve bunu yapan erkekleri normal erkekten ölçülebilir düzeyde farklılıklara sahip olduğunu savunur (Godenzi, 1992; Scully,1990). Bu modelleri destekleyen ve eleştiren çalışmalara rağmen, Livingstone’ye göre (1982) bu modellerin hiç biri görgül çalışmalarda tam olarak desteklenmiş veya reddedilmiş değildir (Berkem,1993).

Taciz olayları her yerde yaşanabiliyor, sokakta, işyerinde, çarşıda, pazarda, otobüste, kısacası her yerde. Kişinin hayatında belki de bir daha göremeyeceği biri tarafından taciz edilmesi yeterince can sıkıcı iken, aynı ortamda çalıştığı iş arkadaşları, amirleri, arkadaş grupları ya da aile bireyleri tarafından taciz edilmesi çok daha can sıkıcı (Güven, 1997) ve travmatik bir boyut kazanabilmektedir.

Cinsel taciz mağdurlarının psikolojik ve fiziksel sağlıkları, toplumsal ve ekonomik yaşamları itibariyle ciddi zarar görmelerine rağmen; mağdurların özelliklerine dair ortak ölçütlerin belirlenmesi güçtür. Boşanmış veya bekar genç kadınların daha fazla taciz edileceği, yüksek statüde olan kadınlar için riskin daha az olduğu düşüncesine karşın, eğitim düzeyinin yüksek olduğu işlerinde beklenenin tersine taciz oranının arttığı saptanmıştır (Berkem,1993). Tacizin mağdurlarda yarattığı duygusal sonuçlara bakıldığında ise üç ana faktörün ön plana çıktığı görülmektedir (Jensen ve Gutek, 1982). Birincisi, mağdurların kendilerine yönelik olarak yaşadığı güvensizlik, üzüntü ve depresyon gibi duygularıdır. İkincisi, mağdurların dışa yönelik olarak yaşadıkları kızgınlık ve tiksinti gibi duygusal tepkileridir. *Üçüncü* olarak da, erkekleri etkileyip bu duruma kendileri neden oldukları düşüncesiyle; suçlama ve utanma duygularıdır. Örn. gece tek başına yolda yürürken taciz edilen bir kadın, bu yaşantıyı, gece tek başına yürüdüğü için kendi hatası olarak görebilmektedir (Berkem,1993).

Cinsel tacize üniversite öğrencileri, eğitim sektöründe çalışan kadınlar, sağlık sektöründe çalışanlar, benzer şekilde diğer sektörlerde çalışanlar maruz kalmaktadırlar (Bakıcı, 1998; Çakır, 2007; Güngör, 1999; Özmen, 1998; Sarmaşık, 2009). Cinsel içerikli taciz davranışlarına çocukluk, ergenlik ya da yetişkinlik yaşlarında maruz kalınması mümkündür. Hangi yaşam döneminde yaşanırsa yaşansın etkisi çoğu zaman yaşam boyu sürmekte, travmatik sonuçlar doğurmaktadır. Özellikle duygusal etkileri çok daha yıkıcı ve etkileyici olabilmektedir.

Araştırmalar üniversite öğrencilerinin cinsel tacize maruz kalmalarının maalesef yaygın olduğunu göstermektedir (Abbey, Ross, McDuffie ve McAuslan, 1996). Üniversitelerinin bir dönemde %40-50 oranında tacize maruz kaldıkları, bir yılda bu oranın daha yüksek olduğu görülmektedir (Hill ve Keal, 2011). Taciz ve tecavüz kadınlar tarafından çoğu zaman polise bildirilmeyen bir suç olduğundan, mağdur olanların oranının bilinenden daha yüksek olacağı göz ardı edilmemelidir. Cinsel tacizin bireysel ve toplumsal gerekçelerle belirlenmesi, kanıtlanması ve tacize dair sağlıklı sayısal verilerin elde edilmesi her zaman mümkün olamamaktadır. Tacizin ortaya çıkarılması ve sayısal verilerinin elde edilmesinde ki güçlükler bireysel ve toplumsal düzenlemelerin yapılmasını hem geciktirmekte hem de güçleştirmektedir. Bu amaçla, çalışmada üniversite öğrenimi gören öğrencilerinin karşılaştıkları cinsel taciz olayları, yaşadıkları duygular ve gösterdikleri tepkilere ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

1. Üniversite öğrencileri ne tür cinsel taciz olaylarına maruz kalmaktadır?
2. Cinsel taciz olayları sıklıkla hangi ortamlarda yaşanmaktadır?
3. Tacize maruz kalan üniversite öğrencileri ne tür duygular yaşamaktadır?
4. Üniversite öğrencileri cinsel tacize karşı ne tür tepkiler göstermektedir?
5. Cinsel taciz karşısında tepkisiz kalmalarının nedenleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu araştırmanın birinci bölümü üniversite öğrencilerinin yaşadıkları cinsel taciz olaylarını değerlendirmeyi amaçlayan betimsel nitelikli tarama modelinde, ikinci bölümü ise, taciz karşısında tepkisiz kalma nedenleri nitel olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, İnönü üniversitesi Eğitim ve Fen Edebiyat Fakültelerine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri bu fakültelerin 4. sınıflarına devam eden ve basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen 631 öğrencinin görüşlerinden elde edilmiştir. Katılımcılar, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Bilgisayar Öğretimi ve Teknolojileri Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Müzik Öğretmenliği, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Resim-iş Öğretmenliği, Tarih, Felsefe, Türk Dili ve Edebiyatı, Matematik, Kimya, Biyoloji ve Fizik programlarına devam eden öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların 368'i (% 58.32) kız ve 263'ü (% 41.67) erkek öğrencilerden oluşmakta, katılımcıların yaşları 21 ile 34 arasında değişmekte ve yaş ortalamaları 24.41'dir.

Veri toplama Aracı

Çalışmanın birinci bölümünün verileri nicel olarak, ikinci bölümünün verileri de nitel olarak elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket bu çalışmada kullanılmak üzere geliştirilmiştir. Anket maddeleri okul öncesi, psikolojik danışma ve rehberlik programlarına devam bir grup öğrencinin (n=76), bu güne kadar ne tür cinsel taciz olayları yaşadıkları ve bu olaylara ilişkin değerlendirmelerine ilişkin yazdıkları kompozisyonların değerlendirilmesiyle elde edilmiştir. Bu cümleler alan-yazındaki çalışmalar doğrultusunda değerlendirilerek, maddelere dönüştürülmüş ve bir madde havuzu sonrasında da anket formu oluşturulmuştur. Anket formu farklı üniversitelerin Psikolojik danışma ve rehberlik, özel eğitim, eğitim psikolojisi ve halk eğitimi alanlarında doktora yapan ve cinsel taciz konusunda çalışmaları olan 6 alan uzmanının görüşüne sunulmuştur ve sonrasında elde edilen formun pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot grup tarafından ifade edilse de, cep telefonu ve internet üzerinden yapılan cinsel taciz olayları farklı bir değerlendirme ve alan yazın gerektirdiğinden, bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

Çalışmada kullanılan veri toplama aracı dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin ne tür cinsel taciz olayları yaşadıklarını belirlemeyi amaçlayan maddeler yer almaktadır. İkinci bölümdeki maddeler, yaşanan taciz olaylarının daha çok nerelerde yaşandığını; üçüncü bölümdeki maddeler de, taciz sırasında hangi duyguların yaşandığını belirlemeye yöneliktir. Dördüncü bölümde ise, gösterilen tepkilerin neler olduğunu belirleyen maddeler yer almaktadır. Anketin uygulanması ortalama 15-20 dakika arasında değişmektedir. Çalışmanın nitel verileri ise açık uçlu soruya verilen cevaplardan elde edilmiştir.

İşlemler

Anketler adı geçen üniversitenin Eğitim ve Fen Edebiyat Fakültelerinde, bölümlerden alınan sözlü izin doğrultusunda araştırmacı tarafından ders saatlerinde uygulanmıştır. Araştırmanın birinci bölümü için uygulamalar tamamlandıktan sonra elde edilen veriler frekans ve yüzdeler açısından değerlendirilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde elde edilen verilerin analizinden, katılımcıların büyük çoğunluğunun taciz olayları karşısında sessiz kaldığı bulgusundan yola çıkarak, araştırmanın ikinci bölümü düzenlenmiştir. Araştırmanın ikinci bölümü taciz olayları yaşayan ve tepki göstermeyerek suskun kalan ve bunu birinci çalışmada işaretleyen öğrencilerden, gönüllü olan 88 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. İkinci çalışmanın verileri, katılımcıların “yaşadığımız taciz olayı karşısında tepkisiz kalma nedenleriniz nelerdi?” şeklindeki açık uçlu soruya verdikleri cevapların içerik analizinden elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmanın verileri iki farklı ve aralıklı uygulama ile elde edilmiştir. Birinci bölümün verileri evet/hayır olarak cevaplanan bir anket ile bir öz bildirim (self-report), ölçme aracı kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde, katılımcıların açık uçlu cevaplarından elde edilen veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Analiz için kullanılan kodlama formu içerik analizi yönteminin temel ilkelerine göre hazırlanmıştır (Tavşancıl, 2001). Elde edilen frekanslar katılımcıların tepki göstermeme nedenini kaç kere ifade ettiklerini göstermektedir. Bir katılımcının yazdıklarında yer alan ifadeler içerik açısından incelenerek, belirlenen özel alt kategorilerden kaç tanesine atıfta bulunmuşsa, hepsi için kodlanmıştır. Araştırmada kullanılan kodlamanın güvenilirliği tüm verilerin kodlamaları üzerinden incelenmiştir.

BULGULAR ve YORUM

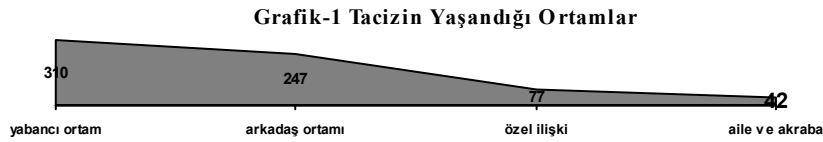
Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin % 20.8'i (f=115) anket formunda yer alan cinsel taciz olaylarının herhangi birini yaşamadıklarını ifade ederken, % 78.9'u (f=436) bu taciz olaylarından bir ya da bir kaçına maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Cinsel tacize maruz kalma biçimleri farklılık gösterse de tacize maruz kalma açısından kız ve erkek öğrencilerin cevapları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$). Öğrencilerin yaşadıkları cinsel taciz olayları ve bunlara maruz kalma yoğunlukları Tablo 1'de frekans ve yüzdeler olarak verilmiştir.

Tablo 1.
Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Cinsel Taciz Olaylarına İlişkin Dağılım

Taciz Durumları	Frekans	Yüzde (%)
Rahatsız edici biçimde bakışlarla taciz edilme	383	60.69
Rızaları dışında dokunma	287	45.48
Toplu taşıma araçlarında kasıtlı olarak sıkıştırılma	193	30.58
Konuşmalarda cinselliğin espri konusu yapılarak rahatsız edilmesi	165	26.19
Çocukluğunda rahatsız edici biçimde dokunulması	142	22.50
İstemediği halde cinsel ilişki teklif edilmesi	93	14.73
Cinsel anlamda incitilme ve kullanılma	91	14.42
Görülebilecek şekilde cinsel içerikli resim vb bulundurulma	55	8.71
Kişisel bakım ve sağlık muayeneleri sırasında rahatsız edilme	44	6.97
Öğretim üyelerinin cinsel çıkar sağlamak amacıyla size yaklaşması	25	3.96
Toplam	1478	

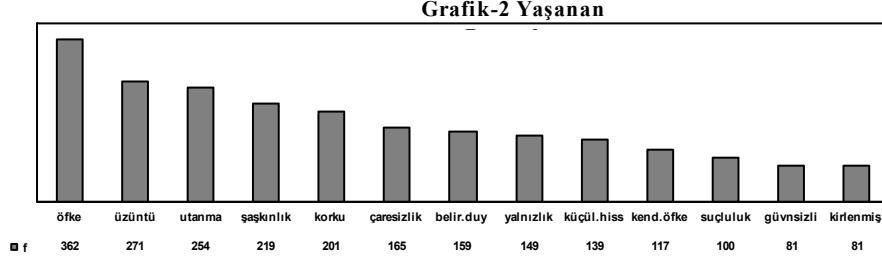
Tablo 1’de görüldüğü gibi, üniversite öğrencilerinin en yoğun yaşadığı taciz olayı % 60.69 (f=383) oranında yaşanan bakışlarla taciz edilme maddesi olduğu görülmektedir. Yine yoğun şekilde yaşanan ikinci madde olarak (f=287), kişilerin rızaları dışında fiziksel olarak dokunulması maddesi (% 45.48) gelmektedir. Üniversite öğrencileri için kaçınılmaz bir durum olan, toplu taşıma araçlarında sıkıştırılma ise % 30.58 (f=193) oranında üçüncü sırada yoğun olarak yaşanan madde olarak işaretlenmiştir. Yaygın olarak cinsel taciz olarak algılanmasa da, bulgular cinselliğin konuşmalarda espri konusu yapılmasından dolayı duyulan rahatsızlığı dördüncü sırada %26.19 oranında (f=165) yaşanan taciz olayı olarak göstermektedir. Çocukluk yaşlarda taciz edilmesi %22.50 ve isteği dışında cinsel ilişki teklifi % 14.73 oranında işaretlenmiştir. Cinsel anlamda incitilme ve kullanılma %14.42, cinsel içerikli resim vb bulundurulması %8.71 ve kişisel bakım ve sağlık muayeneleri sırasında taciz edilme ise de % 6.97 oranında işaretlendiği görülmektedir. Öğretim üyelerinin cinsel çıkar sağlamak amacıyla öğrencilere yaklaşması da % 3.96 oranında (f=25) işaretlenen bir madde olarak görülmektedir.

Öğrencilerin birinci bölümde işaretlenen taciz olaylarını daha çok hangi ortamlarda yaşadıklarına ilişkin bulgular grafik1’de yer almaktadır.

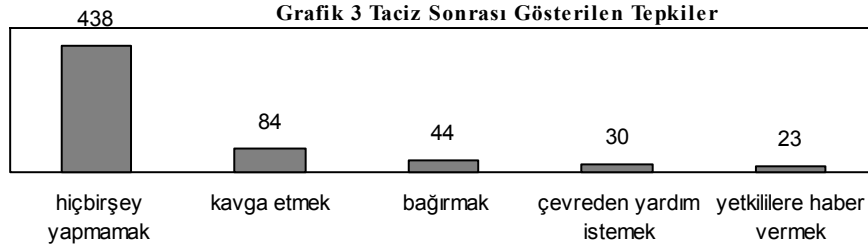
Grafik-1’de cinsel taciz olaylarının sıklıkla yaşandığı yerlere ilişkin dağılıma bakıldığında, taciz olaylarının yarısına yakını % 45.85’i (f=310) hiç tanımadıkları yabancı ortamlarda, %36.53’ü (f=247) arkadaş ortamında, % 11.39’unun (f=77) özel duygusal ilişkilerde ve % 6.21’inin (f=42) ise aile ve akraba çevresinde yaşadığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerine cinsel taciz sırasında ya da sonrasında yaşanan duyguları sorulduğunda, verdikleri cevapların dağılımı Grafik-2’de verilmiştir.

Grafik-2’de görüldüğü gibi taciz olayları sonrasında, üniversite öğrencilerinin yapan kişiye ve kendine yönelik olmak üzere farklı duygular yaşadıkları görülmektedir. Bu duygular öfke (f=362), üzüntü (f=271), utanma (f=254), şaşkınlık (f=219), korku (f=201), çaresizlik (f=165), belirsiz duygular (f=159) ve küçülmüş hissetme (f=139) bu duyguların en yoğun olarak ifade edilenlerindedir. Bu duyguları suçluluk (f=100), güvensizlik (f=81) ve kirlenmiş hissetme (f=81) gibi diğer ifade edilen duygular takip etmektedir.

Tacize maruz kaldıklarında neler yaptıkları, gösterdikleri tepkiler sorulduğunda ise verilen cevaplar Grafik-3’de özetlenmiştir.

Grafik-3’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu taciz karşısında hiçbir şey yapmıyor % 70.10 (f=439). Katılımcıların %13.53’ü (f=84) kavga ettiğini, %7.09’u (f=44), ağladığını, bağırarak, yalnızca % 4.83’ü (f=30) çevreden yardım istediğini ve % 3.70’i (f=23) gibi çok az bir bölümü yetkililere haber verdiğini ifade etmiştir.

Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun tepkisiz kalması bulgusundan yola çıkarak, çalışmanın ikinci bölümünde tepkisiz ve sessiz kalan öğrencilere neden tepki göstermedikleri sorulmuştur. Katılımcıların cevaplarının yoğunlukları aşağıdaki tablo-2’de özetlenmiştir.

Tablo 2
Cinsel Tacize Tepki Göstermeme Nedenleri

Tepki Göstermeme Nedenleri	Frekans	Yüzde (%)
Çevre tarafından anlaşılılmaktan korktuğum için	85	96.59
Mağdur olduğum halde suçlanacağımı düşündüğüm için	81	92.04
Bunu hak ettim diye kendimi suçlu hissettiğim için	45	51.13
Tacizciden korktuğum için	33	37.50
Rezil olurum/etiketlerim/adım çıkar	31	35.22
Bu tür olaylar kadının namusu olarak gördüğü için	29	32.95
Ne yapacağımı, nereye başvuracağımı bilemediğim için	26	29.54
Tepki gösterirsem daha çok mağdur olacağım zarar göreceğim için	25	28.40
Tepki gösterilse bile sonuç alamayacağımı bildiğim için	25	28.40
Ailem tarafından anlaşılmayacağımı düşündüğüm için	24	27.27
Ailem sessiz kalmaya öğrettiği için	24	27.27
Kanıtlanması zor olduğu için	15	17.05
Utandığım için	10	11.36
Bir kereye özgü, tekrarı olmayacağı için	8	9.09
Yardım alacağım kimse olmadığı için	5	5.68
Karşısındaki tepkisini kestiremediğim için	4	4.54
Toplam	470	

Tablo 2’de görüldüğü gibi, katılımcıların tacize tepki göstermeme nedeni olarak % 96.59’u (f=85) mağdur olup suçlanılmaktan korktuğu için sessiz kaldığını ifade etmiştir. Bu madde öğrencilerin “*çevremdekiler beni suçlayacaklardı*”, “*tepki göstersem bile çevre mağduru yani bizi suçluyor*” ifadelerinden oluşturulmuştur. Yine yakın oranda çevredekiler tarafından anlaşılmama gerekçesi gösterilmektedir % 92.04 (f=81). Bu madde için cümle örnekleri şunlardır, “*kimse bu durumda tacize uğrayanı anlamıyor*”, “*tepki gösteren suçlu oluyor*”. Katılımcıların yarısı (%51.13’ü), taciz olayını hak ettiklerini düşündükleri için sessiz kaldıklarını ifade etmişlerdir (f=45). Bu nedeni de “*benim yüzümden beni taciz etti*”, “*ben bu duruma neden oldum diye düşündüm*” cümleleri ile ifade etmişlerdir. Katılımcıların %37.50’si tacizciden korktuğu için tepki göstermediğini ifade etmiştir. Şu cümleler bu maddeye örnektir: “*tacizci beni korkutmuştu*”, “*tepki gösterirsem sonra peşimi bırakmaz diye korktum*”. Önemli bir madde de rezil olma/etiketlenme ve adının çıkması endişesi f=31, (%35.22) öğrenci tarafından ifade edilmiştir. Bu madde şu cümlelerden oluşturulmuştur; “*tacize uğrayanların adı çıkıyor*”, “*tepki gösterseydim rezil olduğumla kalırdım*”. Katılımcıların taciz karşısında tepkisiz kalmalarının diğer nedenleri %32 ile 4 arasında değişen oranlarda aşağıdaki maddelerden oluşmaktadır. Bu tür olaylar kadının namusu olarak algılandığı için (%32,95), ne yapacağımı, nereye başvuracağımı bilemediğim için (%29.54), tepki gösterirsem daha çok zarar göreceğimden korktuğum için (%28.40), tepki göstersem bile sonuç alamayacağım için (% 28,40), ailem tarafından anlaşılmayacağım için, (%27.27) ailem sessiz kalmayı öğrettiği için (% 27,27), kanıtlanması zor olduğu için (17.05), utandığım için (%11.36), bir kereye özgü tekrar olmaz diye düşündüğüm için (% 9.09), yardım alacağım kimse olmadığı için (%5.68) ve karşısındaki tepkisini kestiremediğim için (%4.54). Bu maddeler katılımcıların şu cümlelerinden yola çıkarak oluşturulmuştur; “*tepki göstersem ne olacak yine ben suçlanırım*”, “*nasıl kanıtlayacağım ki?*”, “*yardım isteyeceğim kimse yoktu*”, “*nereye*

başvuracağımı bilemedim”, “ailem bu konuda bana destek olmadı”, “ailem beni öldürürdü”, “bir şey demeye utandım”, “başıma bela almamak için tepki göstermedim”, “bir daha karşılaşmam diye düşündüm”.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Cinsel taciz mağdurlarının psikolojik ve fiziksel sağlıkları, toplumsal ve ekonomik yaşamları büyük oranda zarar görmesine rağmen; hangi olayların taciz olduğuna dair ölçütlerin belirlenmesi güçtür. Bu çalışmada katılımcıların yoğun olarak, bakışlarla, rızaları dışında dokunmayla, cinsel içerikli konuşmalarla, toplu taşıma araçlarında sıkıştırılarak, istemedikleri halde cinsel ilişki teklif edilmesi gibi yollarla taciz edildikleri ortaya çıkmaktadır. Özellikle, bakışlarla taciz ve rızaları dışında dokunma, çalışmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından işaretlenen maddelerden biridir. Bu bulgu diğer araştırmalarla da desteklenmektedir (Karayel, 2006; Özçiçek, 2009). Bu araştırma kapsamında da yaşanan cinsel taciz olaylarının içeriği farklı olsa da, tacize maruz kalma açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yüksek statüde olan kadınlar için riskin daha az olduğunun düşünülmesine rağmen, eğitim düzeyinin yüksek olduğu işyerlerinde beklenenin aksine taciz oranının yüksek olduğu saptanmıştır (Berkem,1993). Bu çalışma kapsamında da üniversite öğrenimini tamamlamak üzere olan öğrencilerin %78,9 oranında cinsel taciz yaşadıkları, yani yüksek öğrenim gören hem kadınların hem de erkeklerin yüksek oranda taciz edildiklerini göstermektedir. Yaşanan taciz olayları açısından değerlendirildiğinde ise, önemli bir bulgu olan, bireylere istekleri dışında dokunma, cinselliği konuşmalara konu etme, cinsel ilişki teklif edilmesi yoğunlukta yaşanan taciz olayları arasında yer almaktadır. Bu bulgular başka araştırma (Gerni, 2001; Özçiçek, 2009; Sarmaşık, 2009) sonuçları ile de paralellik göstermektedir. Bu çalışmalarda göstermektedir ki, üniversite öğrencileri de yoğunlukta cinsel imaların bulunduğu şakalar yoluyla, rızası dışında cinsel öneri, taleplerle ve istekleri dışında dokunmalar yolu ile taciz edilmektedirler.

Taciz olaylarının yoğunlukta tanımadıkları insanlar tarafından yapıldığı ve arkadaş, aile ve yakın çevrenin bunu izlediği sonucu, başka araştırma (Karayel, 2006) bulgularıyla da desteklenmektedir. Bu çalışma bulgularında yer alan tacizin mağdurlarda yarattığı duygusal sonuçlar Jensen ve Gutek (1982)'in belirlediği üç ana faktörü destekler niteliktedir. Üniversite öğrencilerinin yaşadığı duyguların üç ayrı şekilde (tacizde bulunan kişiye yönelik duygular, tacize uğrayanın kendisine yönelik duyguları ve suçluluk duyguları) gruplanabildiği belirlenmiştir. Öğrencilerin öfke (% 57.36), korku (%31.84), güvensizlik (%12.83) gibi karşı tarafa yönelik duygular hissettikleri gibi, üzülmeye (%42.94), utanma (%40.25), küçülmüş hissetme (% 22.02), kendini suçlama (%15.84), kirlenmiş hissetme (%12.83) gibi kendini suçlamaya yönelik duygular yaşadıkları da belirlenmiştir. Bulgular, üniversite öğrencilerinin taciz karşısında çoğunlukla üzüntü, güvensizlik, çaresizlik, yalnızlık duyguları yaşadıklarını göstermektedir ki bu duygular mağdurun kendine yönelttiği duygulardır. Yine yoğunlukta, mağdurların dışa yönelttiği duygular arasında olan; öfke, şaşkınlık, korku, küçülmüş hissetme gibi duygular içinde oldukları da görülmektedir. Mağdurun kendini

suçladığını gösteren duygular olarak da, kendini suçlama, utanma, kirlenmiş hissetme ve kendine öfke duyguları yaşadığı ortaya çıkmaktadır.

Mağdurların bu yoğun duygularına rağmen tepki vermekte çekimser oldukları görülmektedir. Tacize maruz kalanların kavga etmek, bağırarak, ağlamak, çevredekilerden yardım istemek ve yetkililere haber vermek gibi tepkilerde bulunsalar da % 70 gibi yüksek bir oranda üniversite öğrencisinin tepkisiz kaldığı sonucu çarpıcıdır. Tepkisiz kalmanın taciz davranışını arttırdığı düşünülse de, taciz karşısında mağdurların çoğunlukla tepkisiz kaldıkları (Özçiçek, 2009; Karayel, 2006; Stockdale, 1997) görülmektedir. Tepkisiz kalmanın bireye, toplumsal ve cinsiyet rollerine ilişkin pek çok nedeninin olabileceğinden hareketle, tepki göstermeme nedenleri sorulduğunda dikkat çeken sonuçlar elde edilmiştir.

Tacize karşı tepki gösterilmemesinin en önemli nedenleri arasında sosyal çevre ve değerler ön plana çıkmaktadır. Mağdurlar, çevre tarafından anlaşılacakları, çevre tarafından suçlanacakları ve rezil olacakları kaygısı ile tepkisiz kalmaktadırlar. Çünkü taciz olayı yoğunlukta erkekten kadına yönelik yapılmasına rağmen, tacize maruz kalmış olmak kadının namusunu kirletiyor olarak değerlendirilmektedir. Tepki gösterdiği durumlarda da daha çok mağdur olacağı, çevredekilerden ve ailesinden yeteri destek alamayacağı için ikinci kez mağdur olacağı endişesi ile tepkisiz kalmayı seçmektedir. Benzer araştırmalarla (Berken,1996; İçli, Ögün ve Özcan, 1995; Sarmaşık, 2009) desteklenen bu bulguya göre çevre tarafından anlaşılmamak, suçlanmak ve dışlanmak endişesi, aileye bile anlatamamak taciz karşısında sessiz kalmaya neden oluyor. Hatta bazı araştırmalar tepki gösterenlerin işlerini kaybettikleri, cezalandırıldıkları ve daha çok mağdur edildiklerine dair bulgular içermektedir (İlkkaracan, Gülçür ve Arın, 1996; Stockdale,1997). Taciz karşısında gösterilen tepkiler değerlendirildiğinde, bir grup öğrencinin de, tacize maruz kalmanın kendi hatalarından kaynaklandığını, suçlunun kendileri olduğunu, bu nedenle hak ettiklerini ve bu nedenle de tepki göstermediklerini ifade etmektedirler.

Ailelerin bu tür davranışlarda çocuklarının anlamaması, hatta desteklememesi taciz karşısında sessiz kalmayı öğretmesi de (İçli, Ögün ve Özcan, 1995), bireylerin tepkisiz kalmayı seçmelerinin nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka önemli neden olarak umutsuzluk ve çaresizlik hisleri tepki göstermeyi engellemektedir. Mağdurlar daha önceki durumlarda tepki göstermelerine rağmen sonuç alınmadığını, durumun kanıtlanmasının imkânsız olduğunu deneyimlerine sahip oldukları için, sonra ki olaylara tepki göstermemeleri gerektiğini düşünmektedirler. Tacizi yapandan korkma, tepki göstermemenin bir nedeni olarak ifade edilse de frekansı yüksek değildir, daha çok çevre ve çevrenin baskısından korkma yoğun olarak tepkisiz kalınma nedeni olarak önemle vurgulanmaktadır. Bu sonuç taciz olayı yaşayanların çevre tarafından da yoğun olarak eleştirildiği ve suçlandığı sonucunu doğurmaktadır ki, bu algı kişileri sessiz ve tepkisiz kalmaya zorlamaktadır. Mağdurun adının çıkacağı, rezil olacağı korkusu da önemli bir tepki göstermeme nedenidir. Her durumda eleştirilme ve suçlanma mağdurların bunu hak ettiği düşüncesini doğurmakta ve kendilerini suçlamaları ve utanmalarına yol açmaktadır. Tüm bu gerekçeler nedeni ile bireyler tacize maruz kalsalar da tepki göstermemektedirler.

Bu çalışmanın ölçme aracı ve katılımcı sınırlılığı mevcuttur, sonraki büyük kapsamlı çalışmalar farklı örneklem çeşitliliğe sahip gruplarla yapılması ve farklı ölçme araçlarının da kullanılmasıyla daha kapsamlı veriler sağlayacaktır. Bu çalışmada cep

telefonu ve internet yoluyla yapılan cinsel taciz olaylarına yer verilmemiştir, sonraki çalışmalara bu boyut katıldığında daha kapsamlı veriler elde edilecektir.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Abbey, A., Ross, L.T., McDuffie, D., & McAuslan, P. (1996). Alcohol and dating risk factors for sexual assault among college women. *Psychology for Women Quarterly*, 20, 147-169.
- Bakıcı, K. (1998). İşyerinde cinsel taciz, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Baypınar, B. (2003). İşyerinde cinsel taciz. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 5(2), 137-144.
- Berkem, G. (1993). İşyerinde cinsel taciz ve ayrımcılık. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 1(4), 356-360.
- Berkem, G. (1996) Kız ve erkek üniversite öğrencilerinin ailede toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ve benlik algısı. *3P Dergisi*, 4(4)
- Çakır, E. (2007). İşyerinde cinsel taciz. *Eğitim dergisi*, 16.
- Düzkan, A. (1997) Cinsel Taciz. *Pazartesi Dergisi*, 24, 9-10.
- Gerni, M. (2001) İşyerinde cinsel taciz: Erzurum ilinde bankacılık sektörü üzerine bir uygulama. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56(3), 20-46
- Godenzi, A. (1992) Cinsel şiddet: yaşayanların yaşatanların anlatımlarıyla (Çev: S. Kurucan, Y. Coşar) İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Gutek, B.A & Morasch, B. (1982). Sex ratios, sex role spillover, and sexual harassment of women at work. *Journal of Social Issues*, 38 (4), 55-74.
- Güngör, S. (1999) Sağlık sektöründe cinsel taciz mağdur araştırması, Yüksek Lisans Tezi, İÜ. Adli Tıp Enstitüsü.
- Güven, Z. (1997) İşyerinde cinsel taciz tartışıldı, *Pazartesi Dergisi*, 29, 5-6.
- Hattatoğlu, D. (1995) İşyerinde cinsel taciz; Sendikal Rehber, DİSK Yayınları: 17.
- Hill, C. ve Keal, H. (2011). Sexual harassment at school. AAUW United States.
- İçli, T. Ögün, A. ve Özcan, N. (1995). Ailede kadına karşı şiddet ve kadın suçluluğu, Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü yy, Ankara, s.9
- İlkkaracan P, Gülçür L, Arın C (1996). *Sıcak yuva masalı: Aile içi şiddet ve cinsel taciz*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Jensen, I.W. and Gutek, B. A. (1982). Attributions and assignment of responsibility in sexual harassment, *Journal of Social Issues*, 38, 121-136.
- Karayel, A. (2006). Retrospektif bir çalışma: 2001-2005 yılları arasında adana il emniyet müdürlüğüne yansıyan cinsel taciz vakalarının incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Livingstone, J (1982) Responses to sexual harassment on the job. *Organizational and Individual Actions*, 38 (4), 5-22.
- Özçiçek, S. (2009). İşletmelerde cinsel ve psikolojik taciz: bir alan çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Özmen, M. (2008). Terapist-hasta ilişkisinde cinsel taciz: olgu sunumu ve kısa bir gözden geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 9(4), 308-314
- Sarmaşık, Ş. (2009). İşyerinde cinsel taciz algılaması ve yönetim ilişkilerine etkisi hakkında bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.

- Scully, D. (1990) Tecavüz: Cinsel şiddeti anlamak (Çev. Ş. Tekeli, L. Aytek), İstanbul, Metis Yayınları.
- Stockdale, M.S. (1997) Disparate Intersections: The Dynamics of Sexual Harassment. *Contemporary Psychology*, 336-337.
- Tangri, SS.,Burt, MR., Johnson, LB. (1982). Sexual harassment at work. Three explanatory models. *Social Issues*, 38(4), 23-90

İletişim/Correspondence

Yrd. Doç. Dr. Emine DURMUŞ
İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
MALATA-TÜRKİYE
Tel: +90 422 377 44 16
emine.durmus@inonu.edu.tr